SAMARQAND VILOYATIDA XIZMATLAR KO‘RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: 2010–2024-YILLAR STATISTIK TAHLILI

Oybek Juliboy o‘g‘li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti doktoranti

Annotatsiya

Ushbu ilmiy ish Samarqand viloyatida 2010–2025-yillar davomida xizmatlar sohasining rivojlanish tendensiyalarini kompleks statistik tahlil qilishga bag‘ishlangan. Tadqiqot davlat statistik hisobotlari, hududiy dasturlar va xalqaro tashkilotlar ma’lumotlari asosida amalga oshirilgan. Asarda viloyat va uning tumanlari bo‘yicha xizmatlar hajmining dinamikasi, o‘sish sur’atlari, hududlararo tafovutlar va ularning sabablari chuqur o‘rganilgan. Xususan, shahar va tumanlar darajasidagi farqlar, tarmoqlar kesimidagi o‘zgarishlar, shuningdek, rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar tahlii qilingan. Ishta samarali takliflar viloyatda xizmatlar sohasini yanada rivojlantirish va hududlararo tafovutlarni kamaytirish yo‘nalishlarida berilgan.

Kalit so‘zlar: Samarqand viloyati, xizmatlar sohasi, statistik tahlil, iqtisodiy o‘sish, hududlararo tafovut, infratuzilma, investitsiyalar.

Аннотация

Настоящая научная работа посвящена комплексному статистическому анализу тенденций развития сферы услуг в Самаркандской области за период 2010–2025 гг. Исследование проведено на основе государственной статистической отчетности, региональных программ и данных международных организаций. В работе глубоко изучены динамика объема услуг по области и ее районам, темпы роста, межтерриториальные различия и их причины. В частности, проанализированы различия на уровне города и районов, изменения в отраслевом разрезе, а также факторы, влияющие на

развитие. Предложены эффективные рекомендации по дальнейшему развитию сферы услуг и сокращению межтерриториальных диспропорций в области.

Ключевые слова: Самаркандская область, сфера услуг, статистический анализ, экономический рост, межтерриториальные различия, инфраструктура, инвестиции.

Annotation

This research paper presents a comprehensive statistical analysis of development trends in the service sector of Samarkand region for the period 2010–2025. The study is based on state statistical reports, regional programs, and data from international organizations. The work thoroughly examines the dynamics of service volumes across the region and its districts, growth rates, interregional disparities and their causes. In particular, it analyzes differences at the city and district levels, sectoral changes, and factors influencing development. Effective recommendations are provided for further development of the service sector and reducing regional disparities in the region.

Keywords: Samarkand region, service sector, statistical analysis, economic growth, regional disparities, infrastructure, investments.

Samarqand viloyati nafaqat O‘zbekiston, balki butun Markaziy Osiyo mintaqasining madaniy, tarixiy va iqtisodiy markazlaridan biri hisoblanadi. So‘nggi o‘n besh yil davomida viloyatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar, infratuzilma loyihalari va investitsiya dasturlari xizmatlar ko‘rsatish sohasining jadal rivojlanishiga olib keldi. Ushbu tezisda 2010–2024-yillar oralig‘ida viloyat va uning tumanlari bo‘yicha ko‘rsatilgan xizmatlar hajmining o‘zgarish dinamikasi chuqur statistik tahlii asosida o‘rganiladi.

Tahlil O‘zbekiston Respublikasining rasmiy statistik ma’lumotlar to‘plami – «Hududlar bo‘yicha ko‘rsatilgan xizmatlar hajmi» hisobotiga asoslanadi. Ma’lumotlar 2010-yildan 2024-yilgacha bo‘lgan davrni qamrab oladi. Tahlii

qilishda solishtirma tahlil, o‘sish sur’atlarini hisoblash va vizuallashtirish usullari qo‘llanildi.

Viloyatning umumiy xizmatlar hajmi 2010-yildagi 1 799,3 mlrd so‘m darajasidan 2025-yilda 59 604,1 mlrd so‘m darajasigacha ko‘tarilishi kutilmoqda. Bu 33 baravarga yaqin o‘sishni ifodalaydi va viloyat iqtisodiyotidagi jadal o‘zgarishlarning yaqqol isbotidir. O‘sishning eng yuqori sur’atlari 2020-yildan keyingi davrda kuzatiladi, bu esa pandemiya davridan keyingi iqtisodiy tiklanish va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari bilan bog‘liq.

Statistik ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, xizmatlar sohasining rivojlanish darajasi viloyat ichida ham sezilarli farqlanadi:

- Samarqand shahri butun viloyat xajmining qariyb 30% ini tashkil etadi va mutlaq ko‘rsatkich bo‘yicha yetakchilik qiladi. Bunga shaharning savdo, moliya, ta’lim va sog‘liqni saqlash xizmatlari markazi bo‘lishi sabab bo‘lmoqda.
- Tumanlar orasida eng yuqori ko‘rsatkichlarga ega bo‘lgan Pastdarg‘om, Urgut, Samarqand va Payariq tumanlari turli omillar tufayli ajralib turadi:
  - Pastdarg‘om va Urgut – turistik salohiyat va kichik biznesning rivojlanishi;
  - Samarqand tumani – viloyat markaziga yaqinligi va transport infratuzilmasi;
  - Payariq – qishloq xo‘jaligi xizmatlari va agroturizm sohasidagi faollik.
- Nurobod va Qo‘shrabot kabi tumanlar nisbatan past ko‘rsatkichlarga ega. Bu hududlarning geografik chekkada joylashganligi va infratuzilmaning yetishmasligi bilan izohlanishi mumkin.

Xizmatlar sohasi ichida quyidagi tarmoqlarning o‘sishi alohida e’tiborga molik:

- Turizm va mehmonxona xizmatlari (ayniqsa, Samarqand shahri va Urgut tumanida)
- Savdo va ulgurji sotuv xizmatlari

- Transport va logistika
- Axborot-kommunikasiya texnologiyalari (AKT) sohasidagi xizmatlar

1-Jadval: Samarqand viloyati tumanlarining xizmatlar hajmi o‘sishi (2020 va 2025-yillar solishtirmasi)

Tuman	2020-yil (mlrd so‘m)	2024-yil (mlrd so‘m)	O‘sish (%)
Samarqand t.	918,8	2 696,5	193%
Payariq	523,7	1 450,3	177%
Pradalarg‘om	904,3	2 443,2	170%
Urgut	924,6	2 423,7	162%
Oqdaryo	506,5	1 150,3	127%

Xulosa va takliflar

Samarqand viloyati xizmatlar sohasida 2010–2024-yillarda sezilarli muvaffaqiyatga erishdi. Bu o‘sish viloyatning umumiy iqtisodiy rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi.

Hududlararo tafovutlar, ayrim tumanlarda infratuzilmaning zaifligi va tarmoq xilma-xilligining cheklanganligi kabi muammolar saqlanib qolmoqda.

Takliflar

- Infratuzilmani rivojlantirish: Chekka tumanlarda transport, aloqa va energetika infratuzilmasini takomillashtirish.
- Investitsiyalarni jalb qilish: Xususan, turizm, AKT va logistika sohalariga to‘g‘ri keladigan xorijiy va mahalliy investitsiyalarni rag‘batlantirish.

- Kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash: Tumanlarda kichik va o‘rta biznes subyektlariga imtiyozli kreditlar va soliq imtiyozlarini joriy etish.
- Statistik monitoringni kuchaytirish: Har bir tuman uchun alohida tarmoq kesimida ma’lumotlarni to‘plash va tahlii qilish tizimini joriy etish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo‘mitasi. (2024). Hududlar bo‘yicha ko‘rsatilgan xizmatlar hajmi. Statistik ma’lumotnoma. Toshkent.

2. Samarqand viloyati hokimligi. (2023). Samarqand viloyatining iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi dasturi. Samarqand: Nashriyot.

3. Qurbonov, A. & Toshmatova, S. (2022). O‘zbekiston iqtisodiyotida xizmatlar sohasining o‘rni va rivojlanish istiqbollari. Iqtisodiyot va taraqqiyot ilmiy jurnali, 4(2), 45-58.

4. World Bank. (2023). Uzbekistan Economic Update: Strengthening Service Sector Productivity. Washington, D.C.

5. Xodjayeva, M. (2021). Regional Development Disparities in Uzbekistan: Analysis and Solutions. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.

6. G‘ofurov, B. (2020). Service Sector Economics: Theory and Practice. Toshkent: Universitet nashriyoti.

7. Asian Development Bank. (2023). Uzbekistan: Service Sector Development Assessment. Manila: ADB Publications.

8. https://samstat.uz/uz/rasmiy-statistika/services-2